

Školitelský posudek

Michal Macháček: *Gustáv Husák (do roku 1951) se zvláštním zřetelem k slovenskému buržoaznímu nacionalismu. Bakalářská práce. Strojopis. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, Praha 2009, 74 s.*

Bakalářská práce Michala Macháčka se pokouší o nový pohled na Gustáva Husáka, přičemž si všímá především jeho mládí a pak politické kariéry v období od roku 1944 do jeho zatčení v roce 1951. V epilogu je Husákova biografie ve zkratce dotažena až do jeho rehabilitace, tedy až do první poloviny šedesátých let.

Práce je rozdělena na úvod, pět kapitol, a závěr. V úvodu autor podává stručné hodnocení dosavadních prací o Gustávu Husákovi a podává rovněž rozbor existujících pramenů. První kapitola s názvem „Mládí“ se týká především Husákova rodinného zázemí, jeho studií v době první republiky a prvních aktivit v rámci komunistického hnutí. Druhá kapitola pojednává o Husákově činnosti v době slovenského státu. Autor správně konstatuje, že až do roku 1943 se Husák nezapojil do odbojového hnutí a vedoucí činitelé KSS měli vůči němu výhrady, neboť jej považovali oprávněně za blízkého spolupracovníka a přítele Vladimíra Clementise, který byl v roce 1939 pro nesouhlas Kominterny s hodnocením druhé světové války jako války imperialistické vyloučen z KSSČ. Do odboje se Husák zapojil teprve poté, co bylo policií pozatýkáno čtvrté ilegální vedení KSS a nastal „nedostatek kádrů“. Role Gustáva Husáka jaké člena V. ilegálního vedení KSS při politických jednáních s agrárníky, ustavení ilegální Slovenské národní rady (SNR) a přípravě Slovenského národního povstání (SNP) byla ovšem zásadní, podobně jako i jeho úloha během povstání.

Macháček poměrně podrobně rozebírá politické postoje Gustáva Husáka. Husák byl nepochybně uvědomělým komunistou, ale současně také národně-uvědomělým Slovákem. Autor si klade otázku, do jaké míry Husák vážně uvažoval ještě v roce 1944 o připojení Slovenska k SSSR, a zda skutečně věřil tomu, co napsal v memorandu V. ilegálního vedení KSS do Moskvy, totiž že 70% obyvatelstva Slovenska je pro připojení k SSSR. Tuto myšlenku Husák ale opustil a vystupoval potom po celý zbytek života jako stoupenec federativního uspořádání Československa.

Třetí kapitola si všímá Husákovy činnosti ve třetí republice. Husák byl pro své federalistické postoje mezi českými komunisty nepopulární a na žilinské konferenci KSS 11. – 12. srpna 1945 byl odsunut Gottwaldem do funkce pověřence pro dopravu. Do čela KSS byl dosazen Viliam Široký, který Husáka neměl rád, neboť se domníval, že Husák v srpnu 1944

zabránil jeho vysvobození z vězení v Nitře. Poté, co KSS na Slovensku v květnu 1946 prohrála volby, stal se Husák předsedou Sboru pověřenců, tj. slovenským premiérem. V této funkci – byť nerad – musel souhlasit s třetí pražskou dohodou, která efektivně likvidovala autonomii Slovenska a také dirigoval na Slovensku komunistický převrat v únoru 1948.

Čtvrtá kapitola se týká problematiky tzv. slovenského buržoazního nacionalismu. Po teoretickém úvodu Macháček vysvětluje specifika tzv. buržoazního nacionalismu v Československu. Příčinu tažení proti buržoazním nacionalistům vidí v roztržce mezi SSSR a Jugoslávií a obavě Gottwaldova vedení, že by mohlo být Moskvou rovněž obviněno z nacionalistické úchyvky. Hon na buržoazní nacionalisty na Slovensku je podle Macháčka spojen především s aférou Vladimíra Clementise, který byl sice v roce 1945 znovu přijat do strany a v roce 1948 se stal ministrem zahraničních věcí, avšak Moskva mu nevěřila. Po sesazení Clementise bylo jen otázkou času, kdy dojde i na Husáka, který se považoval vždy za jeho žáka a přítele. Husák se netajil svým programem československé federace, čímž se stal automaticky podezřelý ze slovenského separatismu. Autor na základě archivního materiálu podrobně mapuje vyšetřování proti Clementisovi, Husákovi a Novotenskému, které vedla StB za „odborného“ vedení sovětských poradců.

Pátá kapitola s názvem „politický pád“ zahrnuje období 1950-1951. 3. dubna 1950 vystoupil na zasedání předsednictva ústředního výboru (PÚV) KSS Viliam Široký s ostrou kritikou Husáka, který byl obviněn z buržoazního nacionalismu. Husák byl donucen provést „sebekritiku“ a 10. května byl odvolán z funkce Sboru pověřenců. Na IX. sjezdu KSS 24. – 27. května 1950 se útok na Husáka, Clementise a Novotenského opakovat. Husák byl odsunut do funkce vedoucího zemědělského oddělení KSS. V létě 1950 kampaň proti buržoazním nacionalistům dočasně ustala. Avšak 6. února 1951 byl Husák povolán do kanceláře ústředního tajemníka ÚV KSS Štefana Bašťovanského a tam zatčen.

Epilog se týká soudu s Gustavem Husákem a „buržoazními nacionalisty“. Na rozdíl od Clementise, který byl odsouzen v procesu s Rudolfem Slánským v listopadu 1952 a popraven, Husákův proces byl neustále odkládán. Husák jako jeden z mála zatčených vydržel všechna mučení a k ničemu se nepřiznal, takže proces se nemohl konat jako veřejný. V tajném procesu v dubnu 1954 byl v Bratislavě odsouzen na doživotí. Z vězení se dostal teprve v roce 1960 v rámci velké amnestie. Rehabilitace se dočkal teprve v roce 1963. Ani po svém propuštění se nevzdal své koncepce federace. Za úhlavního nepřítele považoval především prezidenta Antonína Novotného a proto později v roce 1968 přispěl k jeho politickému pádu.

Práce je napsána na základě rozsáhlého původního archivního materiálu uloženého v Národním archivu ČR a Archivu bezpečnostních složek. Znalost literatury je na vysoké úrovni.

Jako celek práce vysoce překračuje požadavky kladené na bakalářskou práci a proto ji plně **doporučuji** k obhajobě.

V Praze, 24. srpna 2009

Prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.